

TRGOVSKI LIST

Časopis za trgovino, industrijo in ob-

Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani v Simon Gregorčičevi ulici.
— Dopisi se ne vračajo. — Št. pri čerkovnem zavodu v Ljubljani 11.953.

Naročnina za ozemlje SHS: letno 45 D, mesečno 15 D; za inozemstvo

leta 90 D, za četril leta
Plača in toži se v Ljubljani.

LETO VII. Telefon števil. 552 LJUBLJANA, dne 31. januarja 1924. 1. števil. 552 STEV. 14.

Po zagrebškem kongresu.

Dnevi zagrebškega kongresa so minuli. Gospodarski krogi moremo s ponosom zreti na uspehe, ki nam jih je v idejnem oziru prinesel kongres. Uspeh v idejnem oziru obstoji v tem, da so gospodarski krogi cele države ustvarili enoten gospodarski program, ki v lapidarnih obrisih daje splošne cilje za povzdigo našega narodnega gospodarstva. Glavni cilj gospodarskih krogov je čimprej oživitvorenje Gospodarskega sveta, ki naj bo naš gospodarski parlament. V področje gospodarskega sveta naj spada odločevanje o strogo gospodarskih vprašanjih. Gospodarski krogi sami bi znali in vedeli v Gospodarskem svetu še najbolj na eni strani varovati lastne interese, na drugi strani jih pa spraviti v sklad s potrebami države. Veliko pozornost je posvetil kongres tudi davčnemu vprašanju. Zastopniki iz raznih pokrajin so na predkonferenci in na konferenci sami iznašali težave, katere jim povzročajo visoka davčna bremena. Vsak izmed njih je opozarjal na posebnosti svoje pokrajine. Pozornost so vzbujali predlogi, katere so posamezni zastopniki stavili na predkonferenci in kateri se prilože stenografskemu zapisniku kongresa. V davčnem vprašanju povzročajo velike težave linearno poviševanje davkov, s katerim se še poveča nesorazmernost v obremenitvi posameznih pokrajin. Nič manjše težave pa ne povzročajo v večini pokrajin avtonomne doklade, ki v področju posameznih avtonomnih korporacij dosega večkratni mnogokratnik državnega davka. Predlogi, ki jih je v imenu Trgovske in obrtniške zbornice za Slovenijo stavil na predkonferenci zbornični tajnik g. dr. Windischer v cilju ublažitve davčnih bremen, so se brez debate sprejeli. Istofakto so se soglasno sprejeli predlogi, katere je glede prometnega vprašanja priglasil g. zbornični tajnik Mohorič.

Kongres je zavzel svoje načelno stališče tudi glede kuluka in stavil zahtevo, da se naša javna pošta popravijo z zadostno podporo iz državnih sredstev in da dovoli država primerne podpore tudi za zgradbo in vzdrževanje občinskih in okrajnih cest in potov.

Slovenci smo z uspehi konference brez pridržkov lahko zadovoljni, ker obsega program vse glavne točke naših zahtev. V okviru tega programa bo možno posameznosti še bolj konkretnirati in z uspehom zagovarjati, ker bomo imeli zavest, da stojimo za našimi zahtevami celoten gospodarski svet naše države.

Po konferenci so se udeležniki, kakor smo že v zadnjem listu poročali, odzvali vabilu Zagrebške trgovske in obrtniške zbornice, da se udeležijo rota, ki se je vršil v krasnih prostorih Trgovskega doma. Tu je sprejemal goste zbornični predsednik g. Arko v spremstvu predsednika »Trgovskega doma« g. Črnadaka, ki sta jih pozdravila z izbranimi besedami.

Prvi je odzdravil govornikoma podpredsednik Centrale industrijskih korporacij g. dr. Fran Windischer in izvajal nekako takole:

Predsednik Trgovačke in obrtniške komore v Zagrebu g. Vladimir

Arko je imel srečno idejo, da je v težkih časih pozval zastopnike naših komor in gospodarskih organizacij na manifestacijsko zborovanje v Zagreb. Reči moram odkrito, da je bila ta lepa ideja jako riskirana. Ali danes moram z radostjo ugotoviti, da je mogočna ta prireditel v vsakem pogledu uspela zadovoljivo in da je potekla v lepi harmoniji. Zastopniki slovenskih gospodarskih organizacij smo se radostno odzvali prejetemu pozivu in smo se te dni prepričali, da je naš ponosni Zagreb vedno še mesto stare in prave hrvatske ljubeznivosti ter tistega jedinstvenega hrvatskega gostoljubja, katero žrtvuje vse, da zadovolji svojega gosta. Prelepe dneve preživljamo v Zagrebu in vam izrekamo najlepšo zahvalo za prisrčen sprejem. Stari Rimljani so rekli, da je koristno spominjati se. Ko ste imeli Hrvatje v preteklem stoletju svoje jelačice, Stros Mayerje, Mazuraniče in kasneje Derencina in Starčevića, kateri so s svojimi deli in s svojim nastopom vzbujali pozornost cele Evrope in delali zgodovino, smo bili mi Slovenci, ki tudi dandanes nikakor nismo bogati, kakor se včasih čuje, v resnici v jako skromnih razmerah. Boriti se nam je bilo tedaj za najprimitivnejše pravice, za pravo občinstva, za pravo jezika v šoli, uradu in javnosti. Dobrih štirideset let poteka komaj sedaj, kar smo postali gospodarji mesta Ljubljane in našega deželnega zbora. V fislkih težkih časih so naši vodniki prihajali v skrbipolnih dneih čestokrat v Zagreb, kateri je bil prava železna zaloga in neizcrpni vir domovinske ljubezni, narodne požrtvovalnosti in odporne borbenosti. Naši vodniki so bili v stalnih vezah z Zagrebom ter iskali tukaj pomoči, sveta in zaslombe v časih narodne potrtosti. Gospoda, odhajali so iz Zagreba potrjeni v svoji veri, vzravnani in navdušeni na nov boj za narodne pravice. Takih stvari, gospoda moja, se ne pozabi. V novih prilikah, kmalu po prevratu smo skupaj stali v Zagrebu v obrambi za naše gospodarske pravice in v živem spominu nam je ona doba, ko je prišel Vaš odlični strokovnjak g. dr. Ivan Krajač v Ljubljano, da je krepko podprl naše prizadevanje v valutni borbi. Potem so prišli drugi časi. Ko smo tedaj zopet prišli, sledeč pozivu Vaše komore, smo na svojo resnično radost videli, kako se je zopet dvignil ponosni Zagreb po obsegu in po gospodarskem duhu. Kot Slovenci in kot Jugoslovani z iskrenim veseljem vidimo, kako odlične predstavnike ima Vaše gospodarstvo v Vaših velmožeh gg. dr. Vrbanič, Aleksander, Črnadak. Ko smo danes prisostvovali veliki skupščini v sabornici, je bilo dovolj prilike opazovati ob nastopih slovenskih govornikov, kako obilne so hvala Bogu še latentne rezerve prisrčnih simpatij do Slovencev v hrvatskem narodu. To nas resnično veseli! Gospoda, sklepam ter prosim, da mi dovolite izreči prisrčno zahvalo našo gospodu predsedniku Vladimiru Arku za tako mogočno uspelo prireditev in za vso bratsko gostoljubnost, katero v tako odlični meri uživamo v Vaši lepi sredi. Slava Zagrebu in kar največji razmah hrvatski privredil!

Govor g. dr. Windischerja je vzbudil občo pozornost in burno pritrjevanje vseh udeležnikov.

Tekom rota samega so še go-

vorili med drugimi predsednik Trgovske zbornice v Beogradu g. Stanojević in načelnik zveze trgovskih gremijev g. Jelačin, ki je v svojem lepem nagovoru omenjal slike, ki so vezali Srbe, Hrvatje in Slovence že

v predvojnem času v gospodarskem in idejnem oziru.

Na rotu je prebral predsednik g. Arko tudi brzojavno zahvalo Nj. V. kralja za pozdravni brzojav, ki se mu je poslal s konference.

Okrajni glavar dr. Fran Spiller Muys.

Osnutek zakona o izdajanju dovoljenj za izkoriščanje vodnih sil in moderno vodno pravo. (Konec.)

Moderno vodno pravo stremi z vidika čim racionalnejše izrabe vodnih sil za razširjenjem ekspropriacijskih zmognosti, tako glede vrste zemljišč (dosedaj izvzeta dvorišča in vrtovi naj bi se tudi lahko ekspropriirali), kakor pogledom na svrhu (ne samo kakor sedaj na dovode in odvode ter napravo bran, namreč tudi za glavno napravo samo) in objekt (ekspropriirale bi se naj tudi lahko obstoječe neracionalne vodne naprave, ki ovirajo nove naprave z boljšo izrabo vodne sile). Upravičeno seveda priznavajo moderni vodni zakoni pravico do ekspropriacije v večjem ali manjšem obsegu po večji ali manjši narodno-gospodarski važnosti v poštev prihajajoča podjetja. Predaleč bi zasel, če bi hotel razvijati to vprašanje do izčrpnosti in posebno še navajati inozemsko vodno zakonodajstvo, osobito onih držav, ki so na višku v tehničnem in pravnem oziru glede izkoriščanja vodnih sil. Zato pogledimo še ostale člene našega novega osnutka zakona za izkoriščanje vodnih sil.

Docela nerazumljiv mi je člen 9., ki pravi: »Odobrena podjetja 3. kategorije se morejo vsak čas na zahtevo lastnika in po odobrenju pristojne oblasti (katere?) prilagoditi predpisom, ki veljajo za dovoljenja za podjetja 1. in 2. kategorije.« Kakšni predpisi so to in kaj bi naj ta odobrena podjetja privedlo k taki zahtevi (kakšne ugodnosti?) ni razvidno iz osnutka.

Ostali členi vsebujejo le še obveznost objave v »Službenih Novinah«, za podjetja 1. in 2. kategorije, dalje za obstoječa podjetja predhodna določila in izvršilno klavzulo.

Ves osnutek zakona, da ostanem pri tem eufemističnem nazivu, je vreden pendant k zakonskemu osnutku za podelitev industrijskih koncesij, ki so ga naši gospodarski krogi upravičeno odklonili, kakor bodo brez dvoma zavrnili tudi poskus kuratorstva nad svobodnim razmahom individualne podjetnosti in energije.

Res je sicer, da slednja baš glede uporabe in izrabe vodā prihaja čisto v navskrižje z interesi splošnosti. Vendar treba za rešitev takih konfliktov zakonitega inštančnega postopka na podlagi modernih vodnih zakonov. Že menda pred tremi leti je Ministrstvo poljoprivrede določilo posebno komisijo za sestavo novega modernega vodnega zakona, v katero je bil imenovan tudi pisec tega članka. Toda ta komisija še do danes ni imela niti ene seje, vsaj zastopnik Slovenije ni bil vabljen do danes k nobeni, niti ni bilo čuti o kakem osnutku novega vodnega zakona. In vendar bi bilo potrebno in se mora brezpogojno zahtevati, da se vpoštevajo izkustva glede vodnega gospodarstva najbolj razvite pokrajine, t. j. Slovenije. Pri tem ne bo škodilo, da se ozremo tudi na inozemske vodopravne prilike, posebno na našo sosedo avstrijsko republiko, ki je do prevrata bila glede vodā s slovenskimi pokrajinami na isti pravni in gospodarski stopnji (ako abstrahiramo od dej-

stva, da je avstrijska vlada bolj pospeševala v vsakem pogledu nemške pokrajine), ki pa je po prevratu, uvidevajoč eminentno važnost modernega vodnega gospodarstva, uveljavila v svoji zakonodaji že povsem napredna pravna načela.

Zgodovina vodnega prava je stara kakor človeštvo. Najstarejši pravni viri vsebujejo že tudi vodopravne predpise. Danes smatramo vodo (v obče) za javno dobro. Ta pojem izvira iz rimskega prava in je prešel v avstrijski občedržavlanski zakonik (1811) ter kasneje tudi v vodni zakon (1869). Javno dobro so one stvari, katere smejo državljeni le uporabljati, kakor n. pr. javne poti, reke, potoki itd. Izključne lastniške pravice se na splošno glede vodā niso mogle nikdar uveljaviti. Sicer se tudi točna ločitev privatnega od javnega prava ni dala in ne da popolnoma provesti in so vse tozadevne razprave in razmotrivanja več ali manj stvar subjektivnega naziranja. Določitev in ureditev pravic glede vodā pa spada vsekako v javno pravo. Pravice do vode (vodne pravice) vsebujejo na splošno le pravico do uporabe tega elementa. Država pa jo ureja kot upravitelj splošnosti (javnosti, družbe).

Kakor v vseh modernih državah, tako se tudi v Avstriji od mlinskega reda iz l. 1814. dalje do še veljavnih deželnih vodnih zakonov, izdanih na podlagi avstrijskega državnega vodnega zakona (1869), zahteva za gotove načine uporabe vode, za katere je treba posebnih naprav, dovoljenje (koncesija) pristojne vodopravne oblasti. Prejšnji, v Sloveniji še sedaj veljavni, a danes več ali manj zastareli zakoni premalo vpoštevajo važnost uporabe vode bodisi kot sile, bodisi v kmetijskokulturne svrhe za kritje potreb splošnosti (javnosti). Posebno odkar se je tako nepričakovano razvila elektrotehnika do sile, ki je danes ne more več pogrešati moderno gospodarstvo, dogajalo se je vedno pogosteje, da projekti za izrabo motorične sile vodā niso prišli do uresničenja niti do koncesije, ker je hotela državna ali deželna uprava okupirati in izrabljati za svoje namene vse važnejše vodne sile. Omenjam naj samo pri nas najbolj znane Pavšerjeve projekte za izrabo sile reke Save. Te spore med privatnimi gospodarskimi interesi in potrebami javne uprave skuša urediti in omiliti § 87. avstr. vladne predloge deželnih vodnih zakonov (avstrijska vlada je namreč l. 1911 predložila vsem deželnim zborom enake osnutke vodnih zakonov, ki je bil n. pr. v kranjskem deželnem zboru tudi že sprejet in sankcioniran, le žal še ne proglašen, tako da imamo glede vodā še danes star pravni položaj). Omenjeni paragraf ustvarja za državna, deželna in občinska podjetja predprieve za izrabo gotovih javnih vodā, ki jih določi vlada naredbenim potom. Predno more privatnik doseči koncesijo za svoje zasebno podjetje ob taki vodi, se mora ugotoviti, da-li namera-

vajo imenovani javni činitelji na njej kako vodomočno napravo. V to svrhu jih mora vodopravna oblast obvestiti o vložnem zasebnem projektu, zakon pa določa rok (2 in 6 mesecev), tekem katerega mora državna uprava ali deželni odbor, slednji za deželo ali kako občino, predložiti svoj projekt. Pa tudi v tem slučaju vzdržuje lahko privatnik svojo osnovo kot konkurenčni projekt. Zdi se mi to vsekako zdrava misel, da se časovno omejuje predprava države itd., ker bi bila sicer dana nevarnost, da ostanejo vodne sile neizrabljene. Sicer pa niti ni vedno istina, da gre vselej državnim napravam večja narodnogospodarska važnost, nego privatnim podjetjem. Najbolj važno pa je — in to treba pri nas posebno poudarjati, — da veljajo zakoni tudi za državno upravo, kadar nastopa kot podjetnik.

Zanimiv je razvoj vodnega prava v zveznih deželah avstrijske republike, ki se je izvršil po prevratu. Vse dežele so hitele, da so si potom deželne zakonodaje zasigurala izrabo svojih vodnih sil. Nižja in Gornja Avstrijska si je dalje s posebnim zakonom podelila predpravo do izkoriščanja domačih vodnih sil. Istotako Štajerska, Tirolska in Vorarlberška, vendar s tem razločkom, da so le-te ubrale pot noveliranja starih zakonov. Preko

tega pa ste šle Solnograška in Koroška, ki sta si naravnost osvojile vode kot javno dobro. Samo Gornja Avstrijska je ostala na starih vodopravnih temeljih ter si z novelo iz l. 1919. izgovorila le pogoj, s katerim se smejo podeljevati vodopravna dovoljenja, da ima dežela po 30 letih pravico odkupa dovoljenih vodomočnih naprav, po 52½ letih pa da pripadejo te naprave deželi.

Kolosalen pa je razmah podjetnosti v avstrijski republiki glede izgradnje vodnih sil. Te akcije, o katerih vedó, da bo nekoč odločevala v mednarodni konkurenčni borbi za prvenstvo na industrijskem polju, se udeležuje ves narod do najmanjšega moža. V vseh deželah so se ustanovile posebne akcijske družbe, ki s pomočjo obsežne reklame razpečavajo svoje akcije z malo nominalno vrednostjo, n. pr. Kättag (= Kärntner. Waßerkraft-Aktien-Gesellschaft), Steierm. Waßerkraft- u. Elektrizitäts-Aktien-Gesellschaft). Kdaj se povspnemo mi v Jugoslaviji do take podjetnosti?

Najprej nam je treba modernega vodnega in tudi električnega zakona. Ti zakoni pa naj bi se osnovali s pomočjo pravnih in tehničnih strokovnjakov-specijalistov in z upoštevanjem želja in izkušenj naših gospodarskih krogov.

Francoski frank.

Leta 1922. si moral dati v Parizu za dolar 12.33 francoskih frankov, v prvem četrtletju 1923. povprečno 15.74, v drugem 15.32, v tretjem 17.27 in v četrtem okoli 18. Draginja živila pa ni šla tako hitro naprej, temveč se je prilagodila kurzu franka šele jeseni 1923. Gospodarska konjunktura je pa zelo dobra, vsa industrija zaposlena, brezposelnosti ni, zunanja trgovina raste tako v eksportu, kakor v importu in je preseгла že predvojno višino. Pasivnost trgovske bilance je znašala leta 1919 še 24 milijard frankov, leta 1923 pa samo še pol milijardo. Tudi inflacija je komaj za milijardo večja, kakor pred letom, kljub temu, da so šle cene zlasti v zadnjem času precej gor.

Vlada je napravila vse, kar je mogla, pa se frank na mednarodnih deviznih trgih tudi letos ne dviga. Pred dobrim tednom je notiral v Curihu 28.35, to soboto pa 25.95. Sedaj morajo dati že več kot 22 frankov za en dolar, za funt pa več kot 94 frankov. Sredstva, ki jih uporablja francoska vlada, so prav ista, kakor so jih uporabljale tudi druge države s padajočo valuto. Francozi dobro vedo, da marsikako teh sredstev drugod ni nič izdalo, mislijo si pa, kakor v enakem slučaju vsakdo: morebiti bo pa pri nas drugače. Tudi v Franciji bodo napravili nekako devizno centralo, čeprav drugod devizne centrale padanja

valute niso mogle ustaviti in so večkrat več škodovali, kakor koristilo. Izganjati so začeli nadležne tužce, ki se pečajo z denarnimi kupčijami, državi škodljivimi. Seveda je to samo nekako zadoščenje javnosti, izdalo pa ne bo dosti. To so one mednarodne pijavke, ki obiščejo po vrsti vse dežele, kojih valuta pada. Bile so na Dunaju, potem na Ogrskem, nato v Nemčiji, sedaj se zadržujejo v Franciji. V prvi vrsti je treba utrditi spet vero v frank, kar se da doseči s smotrenim delom, ne pa s trenutnimi odredbami. Nasvetujejo plačevanje državnega dolga, omejitev državnih izdatkov, nove davke, povišanje starih davkov itd.

Francozi pravijo, da je padec franka v prvi vrsti posledica koncentrične ofenzive mednarodne špekulacije, ki jo je uprizorila Nemčija. Nemci pa pravijo: Koncem leta 1922 smo zastali s svojimi reparacijami samo za 13%; zaradi tega ste pa vi zasedli Poruhrje, škodovali sicer nam, pa vsled ogromnih stroškov tudi sebi samim itd. Pravijo: špekulacija, ki nam jo očitate, ne ustvarja dejstev, povzročajočih padec franka, temveč samo račun, da bodo prišla, in jih izrabi.

Vsekakor je padec francoskega franka zelo poučen gospodarski pojav. Če ne bi sami videli, da frank pada, bi se nam vest o poslabšanju valute tako močne in zdrave države, kakor je Francija zdela neverjetna.

smislu § 932. o. d. z., s katero se zahteva razrešitev kupa. Prvo sodišče je ugotovilo, da je dne 11. VI. 1920 obema pogodnikoma bilo dobro znano, da je ta ček imejiteljski papir, torej nosilec vrednosti na sebi (§§ 371., 1393. o. d. z.) ali vsaj papir, katerega posest še le omogočuje zahtevati izplačilo nakazane vsote. Za prenos zahtevka iz čeka je bil kak indosament docela nepotreben in brezpomemben — tembolj, ker je bil ček 11. VI. 1920 že prejudiciran. Toženeec je bil ček tudi indosiral šele po izvrševanem kupu in sicer in bianco ter je ostalo odprto vprašanje, kdo da bo kot neposredni imejitelj prezentiral ček v izplačilo. Ček je torej prešel dne 11. VI. 1920 potom kupne pogodbe na tožiteljico in je bila šele dne 3. II. 1921 vložena tožba za kasnjena po § 933. o. d. z.

Prizivno sodišče (30. XII. 1923 Fe I 90/22/4) je pa ugodivši prizivu tožeče stranke tožbenemu zahtevku ugodilo iz naslednjih razlogov:

»Kako da je postal novi imejitelj nositelj pravice prejudiciranega čeka, presojeti je izključno po državljanskem pravu. Da je hotel novi imejitelj potom pravnega opravila, sklenjenega 11. VI. 1921 na borzi v Trstu, priti v posest čeka in s tem pridobiti možnost vnovčiti ta ček pri Allgem. Verkehrsbank na Dunaju, v tem sta stranki edini. Ravnotako pa sledi iz navedb obeh strank, da nova imejteljica čeka zaradi prepovedi devizne centrale na Dunaju tamkaj dne 20. VI. 1920 ni mogla doseči plačila 500 tisoč avstr. kron. Imejteljica ima pravico, da išče kritje na podlagi pogodbenega razmerja do tožene stranke, sklenjenega dne 11. VI. 1920 na tržaški borzi glede predmetnega prejudiciranega čeka. Za vprašanje opravičenosti tožbenega zahtevka, stavljenega v dne 3. II. 1921 vloženi tožbi, merodajno more biti v prvi vrsti le pogodbeno razmerje, nastalo 11. VI. 1920 med toženo in tožečo stranko.

V nasprotju s prvim sodiščem smatra prizivno sodišče, da so po izraženi volji strank prešle pravice tožene stranke iz čeka potom cesije na tožiteljico. Predleženi ček je listina — nakazilo —, ki je v prvi vrsti, glaseč se na ordro toženeega, opravičeval tega ali onega, ki mu bi po indosamentu sledil v njegovih pravicah, da je zahteval od plačilnega mesta izplačilo nakazane vsote. Res se tudi glasi ček na prinositelja, a pogodnika se dne 11. VI. 1920 na to okolnost nista hotela ozirati. Tožiteljica je zahtevala odstop od čeka potom indosamenta. Vse to je toženi zaznal in brez ugovora podpisal ček na njegovem

ozadju s svojim imenom. Pogodnik nista torej v predmetnem čeku hotela videti zgolj navadno premično stvar, iz rok v roke; ček ni prešel potom gole izročitve (§§ 371., 1393. o. d. z.), marveč sta ček smatrala za legitimacijo k dvigu terjatve in s svojim podpisom na ozadju čeka je izrazil toženi voljo, da ves svoj zahtevek iz tega papirja odstopi potom cesije — § 1392. o. d. z. — tožiteljici. Ker gre tu za odplatno cesijo, jamči cedent — toženi — cesionarju po smislu § 1397. o. d. z., to je vrniti mu mora cesijsko valuto z zakonitimi trgovskimi obrestmi po opravičenem zahtevku od dneva, ko se je odstopljena terjatev izkazala kot neizterljivo. Pravilno je, da zahteva tožeča stranka (takšno cesijsko valuto povrnjeno, kakršno je bil toženi prejel; tukaj tožeča stranka ne zahteva denarja v ožjem pomenu, temveč sploh dajatev za odstopljeno terjatev nazaj. Ta dajatev je pa obstojala v italijanskih lirah, denarni veljavi na kraju, kjer se je bila cesija sklenila.)

Stol sedmorice, odd. B, v Zagrebu (25. IV. 1923 Rv 145/23-1) je pa tožbeni zahtevek na plačilo 56.750 Lit s prip., kakršen je stavljen, ugodivši reviziji tožene stranke zavrnil. Razlogi so ti-le:

»Ni prirediti prizivni razsoji, ko ustrezno tožbenemu zahtevku, kakršen je bil stavljen po tožeči stranki. Po § 19. ček. zak. je bila tožeča stranka kot cesionar onega, ki je bil imetnik čeka, načelno upravičena, da zoper svojega neposrednega prednika, od katerega je dobila ček, to je zoper tožena, poseže nazaj na pravno razmerje, ki je bilo podstava oddaji čeka.

Po kakovosti tega pravnega razmerja je tedaj uravnati razsojo. Tožeča stranka je že na prvi stopnji in enako v prizivu stala na stališču, da je bil predmetni ček od tožene stranke cediran in se je temu stališču pridružilo prizivno sodišče. Na podlagi dokaznega gradiva je smatralo, da je bila volja strank ta, da naj pravice tožene stranke iz čeka pridejo na tožečo stranko potom cesije. Ček da se sicer glasi ne le na ordro tožena, nego tudi na prinosnike, vendar da se pogodnika na slednjo okolnost nista marala ozirati.

Pogodnika, da nista hotela v predmetnem čeku videti zgolj navadne premične stvari, iz rok v roke da ček ni prešel potom gole izročitve; da sta pogodnika smatrala ček za legitimacijo k dvigu terjatve in da je toženeec s svojim podpisom na ozadju čeka izrazil voljo da ves svoj zahtevek iz tega papirja odstopi potom cesije. (Konec sledi.)

Način prijave obrta inozemcev pri nas.

Glede prijave in izvrševanja obrta po inozemcih v naši državi in sicer v Sloveniji velja po predpisih § 8. našega obrtnega reda načelo reciprocitete. Če stavi tuja država našim državljanom za prijavo in izvrševanje obrta enake pogoje, kakor lastnim podanikom, uživajo ti pri nas v obrtnopravnem oziru enake pravice, kakor tuzemci.

Radi izpremenjenih razmer po prevratu pa je ministristvo trgovine in industrije v Beogradu odredilo glede obravnavanja obrtnih prijav inozemcev neke dodatne predpise. Ti na temeljnih pogojih za pripustitev k izvrševanju obrta in glede kompetence sicer ne izpreminjajo ničesar, marveč puščajo nadalje veljati načelo reciprocitete § 8. našega obrt. reda, vendar pa način postopanja tako preurejujejo, da se nam zdi potrebno seznaniti z njimi interesente.

Z razpisom III. šte. 5 z dne 11. II. 1921 je ministristvo trgovine in industrije ukazalo, da mu morajo predložiti obrtne oblasti vse obrtne prijave in prošnje inozemcev, predno jih rešijo po smislu predpisov obrtnega reda. Predložitev se mora izvršiti potom tukajšnjega oddelka ministristva trgovine in industrije. Pred končno odločitvijo inozemec ne sme začeti z izvrševanjem prijavljenega prostega ali rokodelskega obrta.

Isto ministristvo je z razpisom z dne 14. XI. 1921, III. šte. 3162, nadalje odredilo, da se mu morajo na vsak način pred inštančno rešitvijo predlagati v bodoče na vpogled tudi vse obrtne prijave in prošnje

- inozemskih pravnih oseb in trgovskih družb;
- tuzemskih pravnih oseb in trgovskih družb, ako so ustanovljene po inozemcih ali pa po tuzemcih in inozemcih. Izvzete so le vloge tuzemskih, kakor tudi inozemskih delniških družb in komanditnih družb na delnice, ker je že za njih ustanovitev in poslovanje v tuzemstvu potrebno privoljenje ministristva. Prav tako so izvzete tudi pridobitne in gospodarske zadruge.

Vloge inozemskih pravnih oseb in trgovskih družb se morajo brez nadaljnega predložiti po gori opisani poti ministristvu trgovine in industrije. Pri vlogah tuzemskih pravnih oseb oziroma trgovskih družb, pa mora obrtna oblast vsakokrat najpreje ugotoviti, če gre za udeležbo tudi inozemcev. V ta namen mora zahtevati pri javni trgovski družbi predložitev izvlečka iz trgovinskega registra in dokazila o državljanstvu družabnikov, pri komanditni družbi predložitev družabne pogodbe in izkazila o držav-

Višjega deželnega sodišča svetnik dr. Edvard Pajnič:

Kolebajoča vrednost denarja in pravne razmere.

(Nadaljevanje.)

Slednjič naj omenim še pravdni slučaj, kjer je šlo na obeh straneh za inozemski valuti, kjer pa po mojem naziranju sodišče — višje deželno sodišče in stol sedmorice — napačno niso vpoštevala prav nič medsebojno kolebajočo vrednost obeh valut. Ta pravdna zadeva je tako zanimiva, da jo podam nekoliko obširneje.

Podružnica neke rimske banke v Trstu je od tukajšnjega trgovca na borzi v Trstu nabavila dne 11. VI. 1920 avstrijski ček za 500.000 avstr. kron, glaseč se na prinosca ali na ordro z dne 2. VI. 1920. Plačala je navedena banka za ta ček znesek 56.750 it. lir. Napisal se je na hrbet čeka tudi indosament, dasiravno se je prehod zgodil že po 8dnevnem roku ter je bil ček, kakor se pravi, že prejudiciran (§ 9. ček. zak.). Ko ga je nekaj dni pozneje — 20. VI. 1920 — skušala imejteljica tega čeka na dunajskem plačilnem mestu vnovčiti, se je izplačilo odbilo z ozirom na nov devizni red, ki je tedaj prepovedal

izplačilo domačih deviz in čerkov inozemcem, prav pripadnikom tujih, ne nasledstvenih držav. Imejteljica je potem opetovano zahtevala od nje plačano vsoto po 56.750 Lit s 6% obrestmi od 20. VI. 1920 od prejšnjega imetnika, jugoslovanskega trgovca, nazaj in mu bila seveda pripravljena ček vrniti. Med tem — proti koncu leta 1920 — je pa začela avstrijska krona silno padati, medtem ko je lira počela v veljavi naraščati in sicer ne samo napram avstrijski, temveč tudi napram naši kroni. Končno je nastopila oškodovana imejteljica čeka začetkom leta 1921 — po pretoku šestih mesecev od dneva nabave — tožno pot. S sodbo z dne 28. IV. 1922 (Cg II 34/21) je deželno sodišče v Ljubljani tožbeni zahtevek na plačilo 56.750 Lit s 6% obrestmi od 20. VI. 1920 zavrnilo. Naziranja je bila prva stopnja, da se tožba po svojih dejanskih navedbah in tudi po zahtevku, sklicuje na jamčevanje izkupa; tožbeni zahtevek da je prav za prav takozvana actio redhibitoria po

Razno.

Pašić in sporazum z Italijo. V izjavi, ki jo je podal rimskemu dopisniku »Politikec« o pomenu sporazuma z Italijo, naglašala g. Pašić: »Smatram, da je sporazum z Italijo dobro delo in sem srečen radi zaključka tega sporazuma. Popreje smo se počutili tako, kot ob potresi. Ljudje so se tudi bali novega potresa, še hujšega, kakor je bil oni na Japonskem. — Naša dolžnost je bila, da pomirimo duhove v Evropi, ker je naša želja, da živimo v miru. Naš cilj je mir. Mislim, da smo odstranili vsa nesporazumljenja, za katera ni bilo nikakega razloga. Odstranivši nesporazumljenja, smo gotovim ljudem odvzeli vsako nado po spremembi ustvarjenega reda ter smo pojačali upanje v mir in stanje, ki je sedaj ustvarjeno v Evropi. Doslej se je v inozemstvu jačalo upanje v spremembe in so se širila vznemirjenja, a sedaj smo storili to, kar je velevala naša dolžnost.

Obrtno industrijska razstava v Sarajevu. V Sarajevu se bo vršila letos v priliki poletnega vsesokolskega zleta obrtno industrijska razstava.

Svetovna produkcija zlata. V letu 1920 je znašala svetovna produkcija zlata okoli 72 milijonov, 500.000 funtov šterlingov, medtem ko je leta 1922 znašala približno 64 milijonov. V tem številu znaša produkcija angleških kolonij 52 milijonov 500.000, medtem ko je znašala preteklo leto 44.200.000. Zedinjene države in Indija absorbirajo še vedno večji del produkcije zlata.

Podpora za brezposelne. V ministruvstvu za socialno politiko se izdeluje pravilnik o podporah brezposelnih delavcev. Po pravilniku se predvidevajo podpore v prvi vrsti v naturalijah, potem v denarju i. s. po 10 ter po 5 dinarjev dnevno za vsakega člana rodbine. Ta revna pomoč sme trajati največ 6 tednov v letu. Razen tega bi se dajala izredna podpora za polovično železniško vožnjo, kadar bi delavec potoval v kraj, kjer je dobil delo. Za ta denar bi se dajala tudi dvodnevna denarna podpora. Izredna podpora se bo dajala v slučajih posebne nesreče, ki bi zadela brezposelnega delavca i. s. največ 300 dinarjev na leto in 50 dinarjev na člana rodbine. Načrt pravilnika je že baje izdelan, gre se pa od kod dobiti vsote.

Objava izseljeniškega komisarijata v Zagrebu. Izseljeniški komisariat v Zagrebu objavlja: V letu 1923 niso ame-

riške oblasti pripustile 20.819 izseljenec in deportirale 1088 tujcev, ki so se že nahajali v Zedinjenih državah. Največ je bilo izključenih onih, ki so prišli oziroma niso imeli dovolj sredstev ali možnosti zaposlitve. Zene in deca, ki potujejo sami in nimajo affidevita (zaprisežene izjave najbližjega sorodnika ameriškega državljanca, da jih bo vzdrževal), so brezdvomno izključeni. Radi nepismenosti je bilo izključenih 2095. Nič manj ni bilo izključenih kontraktnih delavcev. Nad 1000 se jih je moralo vrniti radi nevarnih in nalezljivih bolezni (jetika, spolne bolezni, hraske, trahom, ušivost). Več jih je bilo izključenih radi slaboumnosti, padavice, pijanosti iz navade. Nadalje ni bilo pripuščenih 262 otrok pod 16 leti, ker niso potovali v spremstvu roditeljev ali k roditeljem; 198 jih je bilo izključenih, ker so spremljali osebe, ki niso bile pripuščene. Nadalje je bilo izključenih 364 obsojenih radi zločina, 4 anarhisti, 1 poligamist in 141 takih, ki so se skušali vtihotapati iz Kanade ali Mehike. Iz Kanade in Kube se sme v Zedinjene države po enem, iz Mehike po dvehletnem bivanju, vendar se dotičnik vsteje v kvoto.

Izseljevanje iz naše države v mesecu decembru 1923. V mesecu decembru 1923 se je izselilo iz naše države 2240 oseb, od tega 1316 moških in 924 žensk. Od tega je odpotovalo v Zedinjene države 941, Kanado 18, Brazilijo 773, Argentinijo 492, v ostale države Amerike 7, v Avstrajo 8, v Egipt 1. Celokupno število izseljencev od 1. januarja do konca decembra 1923 znaša 9370. Poleg tega števila naših državljanov je odpotovalo v prekmorske kraje v istem času iz naše države 2103 tujih državljanov.

Trgovina med Češkoslovaško in Jugoslavijo. Jugoslavija je med državami, v katere se izvažata blago iz Češkoslovaške, na 6 mestu. Ta izvoz v Jugoslavijo je znašal v letu 1923 548 milijonov Kč.

Uvozna prepoved na Bolgarskem. Z okrožnico na vse trgovske zbornice je ministerstvo trgovine in industrije v Bolgariji obvestilo, da je vlada v namenu, da zboljša tečaj leva, izdala uvozno prepoved za sledeče predmete: salame razne vrste, sira, razen navadnega, slan kruh, kavjar, oranže, fige, konzerve, razna vina v steklenicah in sodih, žganja, likerji, čokolada, dateljni in razni manufakturni predmeti, ki se dobivajo danes še v velikih množicah po bolgarskih trgovskih skladiščih.

Proglas poljske vlade na ljudstvo glede ustatitve poljske marke. Poljska vlada je izdala proglas, v katerem izraža poljskemu ljudstvu upanje, da bo koncem februarja močna inflacija ustavljena. Proglas pravi, da vlada gre na roko bodoči emisijski banki z namenom, da bi se utrdila podlaga novega denarja, ki bo okreplil med ljudstvom smisel za varčevanje in pospešil razvoj kredita v državi. Vlada je prepričana, da je v združenim naporom mogoče premagati finančno krizo, potom plačevanja davkov in potrebnega varčevanja.

Izvoz sliv. V preteklem letu je znašal izvoz sliv 3500 vagonov. Pekmeza se je izvozilo 60 vagonov. Od izvoženih sliv, je bilo 1000 vagonov sliv etviranih v zabojih, a 2500 vagonov v vrečah. Največ sliv se je izvozilo v Avstrijo, v Nemčijo in Češkoslovaško, za tem v Švico, Holandijo in Poljsko.

Slamo za metle. Madžarska tvrdka ponuja slamo za metle. Izvoz te slame iz Madžarske je dovoljen in carine prost. Pismene ponudbe na upravo lista.

Književnost.

Tominšek: Nemško-slovenski slovar za domačo in šolsko rabo, izšel v založbi knjigarne Ig. pl. Kleinmayer & Fed. Bamberg v Ljubljani in stane trdo vezan 90 Din. Slovar je po svoji prvotni zasnovi drugi (nemško-slovenski) del »Praprotnikovega slovarja«, katerega prvi (slovensko-nemški) del je istotako predelal dr. Tominšek ter je izšel pri istem založniku leta 1918. Knjigo vsakomur najtopleje priporočamo.

Tržna poročila.

Novosadska blagovna borza 29. januarja. Na produktni borzi notirajo: Pšenica, baška 78-80 kg, 2 odst., 9½ vag. 345-350, sremska, 79-80 kg, 2 odst., 5 vag. 335, ječmen baški, 67-68 kg, 2 vag. 315, oves baški, dupl. kasa, 1 vag. 250, kuruza baška, dupl. kasa, 30 vag. 255 do 257.50, stara, 1 vag., 260, sremska stara, 1 vag., 262.50, dupl. kasa, 10 vag. 270, moka baza »0« 1 vag. 530, »0ss« 4 vag. 532.50, štev. »6« 1 vag. 325 otrobi v papirnatih vrečah, 1 vag. 175, debeli 1 vag. 200. Tendanca neizpremenjena.

Državna borza dela. — Pri vseh »Državnih borzah dela« v Ljubljani, Mariboru, Ptujju je iskalo v preteklem tednu od 20. januarja do 26. januarja 1924 dela 182 moških in 107 ženskih delovnih moči. Delodajalci so

pa iskali 97 moških in 59 ženskih delovnih moči. Posredovanj se je izvršilo v preteklem tednu 89. — **Promet od 1. januarja do 26. januarja 1924** izkazuje 2217 strank in sicer 887 delodajalcev in 1330 delojemalcev. Posredovanj se je izvršilo v tem času 481. **Delo iščejo:** Pri Državni borzi dela v Ljubljani: 14 rudarjev (poročeni), 3 vrtnarji, 4 kovači, 2 kleparja, 1 železolar, 8 stavb. ključavničarjev, 10 strojnih ključavničarjev, 5 mehanikov, 3 elektromonterji, 16 mizarjev, 1 strojni mizar, 1 žagar, 2 kolarja, 2 sodarja, 1 sedlar, 4 tlapniki, 5 krojačev, 5 čevljarjev, 13 pekov, 3 mesarji, 10 zidarjev, 1 vodovodni inštalater, 4 slikarji, plekarji, 3 tesarji, 7 strojnikov, kurjačev, 15 topilniških delavcev, 4 trgovski sodrudniki (Speceristi), 1 železolarovski delovodja, 1 strojni tehnik, 1 prejemalec lesa, 3 knjigovodje, 13 pisarniških moči, 10 slug, 12 vajencev, 1 vzgojiteljica, 3 konfisarice, 3 trgovske sodrudnice, 1 restavracijska blagajničarka, 1 hotelska sobarica, 3 natakarice, 2 šivilji, 2 modistini, 10 delavk, 1 hišnica itd. — Pri Državni borzi dela v Mariboru: 3 gospodinjice za na deželo, 48 hlapcev, deklet, 24 vinarjev, 6 ekonomov, 8 rudarjev, 1 vrtnar, 1 kamnosek, 3 opekari, 8 podkovskih kovačev, 1 kolar, 12 stavbinskih in strojnih ključavničarjev, 4 železostugarji, 3 kleparji, 4 mehaniki, 6 mizarjev, 2 kolarja, 2 sodarja, 4 žagarji, 1 usnar, 4 sedlarji, 22 krojačev, šivilji, 22 čevljarjev, 3 mlinarji, 15 pekov, 3 mesarji, 15 natakarjev, natakaric, 1 laborant, 10 zidarjev, 4 slikarji, 10 tesarjev, 7 strojnikov, 163 lovniških in pomožnih delavcev in delavk, 10 slug, 4 knjigovodje, 21 trgovskih pomočnikov, pomočnic, 1 šofer, 1 strojevodja, 28 pisarniških moči, 14 vzgojiteljice, 2 modistini, 122 gospodinjice, kuharice, služkinje, sobarice, varuške, posrežnice, 3 pregledovalke jajc. — Pri Državni borzi dela v Ptujju: 1 ekonom, 4 oskrbniki, 15 poljedelskih delavcev, vinarjev, 1 rudarski paznik, 1 vrtnar, 1 kamnosek, 4 kovači, 8 ključavničarjev, 1 elektromonter, 1 zobotehnik, 2 mizarja, 1 kolar, 1 sodar, 1 usnar, 4 sedlarji, 2 krojača, 3 čevljarji, 1 klobučar, 7 mlinarjev, 1 pek, 2 zidarja, 1 slikar, 3 strojniki, 2 kurjača, 1 sluga, 1 nočni čuvaj, 2 trgovska pomočnika, 1 skladiščnik, 7 dninarjev, 1 hišni hlapec, 1 pisarniška moč, 1 kmečka deklet, 2 prodajalci, 8 služkinje, 25 vajencev, vajenk itd. — V delo se sprejmejo: Pri Državni borzi dela v Ljubljani: 1 vinar, 1 autogenični varilec, 1 kovolacitelj, 3 lesni strugarji, 1 modelni mizar, 3 plefarji, 2 predilniška predelavca, 1 predilniški mojster, 1 sodavica, 4 jejniški pazniki, 30 vajencev, 1 sobarica, 1 kuharica, 4 kmečke deklet, 2 služkinje. — Pri Državni borzi dela v Mariboru: 58 hlapcev, deklet, 5 vinarjev, 3 vrtnarji, 1 nožar, 1 kovač, 1 železolar, 1 ključavničar, 2 urarja, 1 specialist za autogenično varjenje, 8 mizarjev, 1 kolar, 4 žagarji, 2 gaterista, 3 plefarji, 1 tkalec, 1 mlinar, 1 slaščičar, 34 vajencev, 1 gospodinja k orožnikom, 1 dovilja, 30 šivilji za perilo, 2 hišni šivilji, 1 šteparica vrhnjih delov čevljarjev, 1 blagajničarka, 2 plačilni natakarici, 2 vzgojiteljice, 3 varuške, 19 kuharic, 28 služkinje, 6 sobarice itd. — Pri Državni borzi dela v Ptujju: 20 poljedelskih delavcev, vinarjev, 1 vrtnar, 1 kovač, 1 ključavničar, 1 kolar, 1 strugar, 30 plefarjev, 1 strojevodja, 1 kurjač, 1 sluga, 3 dninarji, 1 hišni hlapec, 7 kmečkih deklet, 3 kuharice, 1 sobarica, 3 služkinje, 9 vajencev itd.

Veletrgovina

A. Šarabon

v Ljubljani

priporoča

špecerijsko blago

raznovrstno žganje,
moko
in deželne pridelke,
raznovrstno
rudniško vodo.Lastna pražarna za kavo
in mlin za dišave z električnim obratom.

Ceniki na razpolago.

Priporočamo:

Jos. Petelinc

LJUBLJANA,
Sv. Petra nasip 7.Najboljši šivalni stroji v vseh
opremah Gritzner, Adler za
rodbinsko in obrtno rabo,
istotam igle, olje ter vse po-
samezne dele za vse sisteme.
En gros!

TEODOR KORN

LJUBLJANA

POLJANSKA CESTA ŠT. 3.

Krovec, staveni, galanterijski in
okrasni klepar. Instalacije vodovodov.Naprava strelovodov. — Kopalniške in
klosetne naprave.Izdelovanje posod iz pločevine
za firnež, barvo, lak in med
vsake velikosti, kakor tudi po-
sod (škafle) za konzerve.

LJUBLJANA

SINON GREGORČEVA ULICA 13

Telefon štev. 552

se priporoča

za naročila vseh v njeno stroko
spadajočih del.

Lastna knjigovoznica.

Izvršitev točna in solidna!

Pristopajte kot član k
društvu

TRGOVSKA AKADEMIJA!

Semena

vse vrste za vrt, travnik
in polje

JOSIP URBANIČ

Ljubljana, Miklošičeva cesta 8

Zelenjadna in cvetlična seme-
na v vrečkah tudi v komisij-
sko prodajo. Zahtevajte cenik!

Oglašajte v „Trgovskem listu“!

Gospodična,

ki je dovršila ljudsko in dva raz-
reda meščanske šole, išče do 15.
februarja t. l. mesto učenke v trgo-
vino z mešanim blagom na deželi,
ki naj bi imela obenem tudi celo
oskrbo v hiši. — Cenjene ponudbe
pod Frida Maver, Štore pri Celju.

Rusi

Slaniki oviti

Prekajene ribe

(Bücklinge)

Ostseeheringe

Kumarce

Ia znajmske v soli

in kislu

Paradižni sok

Ia domač, čist, v

dozah

„Konserva“

Prva jugoslovanska industrija
za konzerve rib, sočivja in
sadja, družba z o. z.

Maribor

Zahtevajte cenik!

TRGOVSKA BANKA D. D., LJUBLJANA

PODRUŽNICE:

Maribor, Novo mesto
Rakek, Slovenjgradec
Slovenska Bistrica

Dunajska c. 4 (v lastni stavbi).

KAPITAL in REZERVE Din 17,500,000—

Izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje.

Brzjavlj: Trgovska

Telefoni: 139, 146, 458

EKSPozITURE

Konjice
Meža-Dravograd